

2 De ontkenningindustrie

*'k Mag 't laf en gluiprig volk niet lijden,
Zij hebben meenge prooi ons weer ontgapt.
Met d'eigen waapnen komen ze ons bestrijden.
Zij zijn óók duivels, maar verkapt.
Faust, Deel II, Vijfde Bedrijf¹*

Maar eerst wil ik stilstaan bij onze trage reactie op deze dreiging.

Bij vrijwel elk ander serieus onderwerp, lijkt de hoger opgeleide klasse beter te zijn geïnformeerd dan de rest van de bevolking. Bij klimaatverandering lijkt echter het omgekeerde waar. De enige mensen die ik de laatste drie jaar ben tegengekomen, die er geen flauw benul van hebben wat door de mens veroorzaakte klimaatverandering is, of waardoor zij wordt veroorzaakt, zijn universitair geschoolden. Zo moest ik bijvoorbeeld in 2004 een persvoorlichter van het Britse Ministerie van Verkeer uitleggen wat kooldioxide is. In 2005 hoorde ik een verzekeraar vertellen dat het hem niet lukte de financiële markten ervan te overtuigen dat ze klimaatverandering serieus moesten nemen, omdat de topmanagers het niet begrepen of er niet in geloofden.² In 2006 sprak ik over het probleem van onze stijgende CO₂-uitstoot met een journalist die al twintig jaar in het vak zat, waarop hij vroeg: 'Wat is CO₂-uitstoot, en waarom is het een probleem?'. Maar in dezelfde periode heb ik – wellicht kom ik te weinig buiten de deur – geen enkele winkelbediende, taxichauffeur, barman of zwerver gesproken die niet op zijn minst een vaag idee had van wat klimaatverandering te betekenen heeft en waardoor het komt.

Hieruit concludeer ik dat het probleem niet is dat mensen te weinig over het onderwerp horen, maar dat ze het niet willen weten. De hoger opgeleide klasse heeft het meest aan vrijheid te verliezen en het minst te winnen bij inspanningen om de klimaatverandering tegen te houden. Inspanningen om klimaatverandering tegen te gaan leiden onder het probleem van *split incentives*, de ongelijke verdeling van de kosten en de baten: zij die er het minst voor verantwoordelijk zijn, zullen er waarschijnlijk het meest onder lijden.

Onder de landen die het zwaarst zullen worden getroffen zijn Bangladesh en Ethiopië. Een zeespiegelstijging van 1 meter kan 21 procent van Bangladesh permanent doen overstromen, inclusief de beste landbouwgrond, waardoor 15 miljoen mensen van huis en haard worden verdreven.³ Er is een groeiende kans op herhaling van een stormvloed zoals die van 1998, toen 65 procent van Bangladesh blank kwam te staan en landbouw en infrastructuur volledig werden vernield.⁴ Bhola, 's lands grootste eiland, waarop 1,6 miljoen mensen leven, wordt elk jaar verder weggespoeld; in 2004 lag nog slechts de helft boven water. Volgens klimaatwetenschappers komt dit door de stijgende zeespiegel; het erosietempo neemt sinds de jaren 1960 jaarlijks toe.⁵

Ethiopië is al getroffen door een reeks droogtes die met klimaatverandering samenhangen. Een artikel in de *Philosophical Transactions of the Royal Society*⁶ beschrijft hoe de voorjaarsregens vanaf 1996 steeds verder zijn afgenomen en wijt deze trend aan de almaar stijgende temperatuur van het wateroppervlak van de Indische Oceaan.⁷ Deels als gevolg van de droogtes die volgden op het uitblijven van de regens, werden in 2005 tussen de 8 en 10 miljoen Ethiopiërs met de hongersdood bedreigd.

Door hun ligging in de gematigde streken, zullen de meeste rijke landen minder hard worden getroffen door de ecologische gevolgen van klimaatverandering – in elk geval in eerste instantie. Ze hebben bovendien meer geld om de bevolking tegen overstromingen, droogtes en extreme temperaturen te beschermen. De rijkste mensen in deze landen zullen op hun

beurt weer het minst te lijden hebben; zij zijn immers het beste in staat de problemen af te kopen. De schuld, zoals de volgende tabel laat zien, is omgekeerd evenredig aan de impact.⁸

<i>Land</i>	<i>CO₂-uitstoot in 2005 (ton per hoofd v.d. bevolking)</i>
Luxemburg	26,8
Verenigde Staten	20,1
Nederland	16,4
België	13,1
Verenigd Koninkrijk	9,6
China	4,1
India	1,1
Bangladesh	0,28
Ethiopië	0,06

Bron: US Energy Information Administration.⁹

De gemiddelde Ethiopiër produceert slechts één vierhonderste van de CO₂-uitstoot van iemand uit Luxemburg, het land met het hoogste bruto nationaal product per hoofd van de bevolking ter wereld.¹⁰

De oproep aan de welgestelde inwoners van de rijke landen om iets aan klimaatverandering te doen, komt dus neer op een verzoek af te zien van veel van de dingen waar ze aan hechten – de auto met de laatste snufjes, het tussendoortje naar Toscane en Thailand en Florida – ten voordele van *anderen*.

Het probleem wordt gecompliceerd door het schijnbaar ontbreken van een oorzakelijk verband. Door een lamp aan te doen, thee te zetten, de kinderen naar school te brengen, met de auto boodschappen te doen, veroorzaken we ander-mans dood. Dit is geen bewuste keuze. Wij zien onszelf niet als moordenaars. Wij verrichten deze handelingen zonder er bij na te denken of zonder verkeerde bedoelingen.

Veel van wat we ons hele leven voor goed hebben aangezien – of zelfs moreel noodzakelijk – moet nu worden herijkt. Van alle zaken die tot opwarming van de aarde leiden, zijn

de zogenoemde *love miles* misschien wel het lastigste aan te pakken: de afstanden die we per vliegtuig overbruggen om vrienden, partners en familie aan de andere kant van de wereld te bezoeken. Wellicht gaat de wereld niet aan vlijt maar aan liefde ten onder ...

Een verder complicerende factor, voor degenen onder ons die in de gematigde gebieden wonen waarin de rijke landen zijn gelegen, is dat de eerste gevolgen van klimaatverandering over het algemeen vrij aangenaam zijn. De winters worden zachter en de lente begint steeds vroeger. We hebben af en toe te maken met een hittegolf, droogte of overstroming. Maar het overheersende en prettige gevoel, precies op het moment dat de noodzaak tot handelen het grootst is, is dat we als gevolg van onze milieuverontreiniging gezegend zijn.

In de rijke landen geldt het probleem van de *split incentives* net zo goed voor regeringen. Tony Blair merkte ooit op dat 'milieugevolgen en electorale gevolgen niet met elkaar in de pas lopen'.¹¹ Tegen de tijd dat zijn beslissingen hun beslag zullen krijgen, is hij al jaren niet meer in functie. Wanneer een regering het vliegverkeer almaar laat doorgroeien, om maar een voorbeeld te noemen, zullen de gevolgen van zo'n besluit pas op termijn gaan spelen en zijn de effecten nauwelijks traceerbaar of aan een specifieke oorzaak te wijten. Wanneer een regering daarentegen besluit paal en perk aan die groei te stellen of deze om te buigen, is het onmiddellijk duidelijk aan wie de gevolgen kunnen worden toegeschreven. Iedereen weet wiens schuld het is als we ineens niet meer naar Thailand mogen vliegen.

Maar het is niet slechts een kwestie van gebrek aan betrokkenheid of doortastendheid. Het in stand houden van onze onwil wordt gevoed door een actieve campagne van ontmoediging.

Ik werd me daar voor het eerst bewust van na het lezen van een reeks werkelijk belachelijke verhalen in de Britse pers. Voor sommige kranten, zoals uit de volgende voorbeelden blijkt, is een volledig gebrek aan wetenschappelijke kennis geen enkele belemmering.

George Bush heeft gelijk. Het Kyoto-verdrag is domme tijdsverspilling. Het broeikas-effect bestaat waarschijnlijk niet eens. Er is in ieder geval tot nu toe geen bewijs ervoor.

(Peter Hitchens, *Mail on Sunday*)¹²

En als het klimaat inderdaad teveel opwarmt, hoeft dit niet te betekenen dat de menselijke uitstoot daarvoor verantwoordelijk is. Het is zelfs zeer onwaarschijnlijk dat dit zo is, aangezien kooldioxide maar een betrekkelijk klein deel uitmaakt van de atmosfeer, die voornamelijk uit waterdamp bestaat.

(Melanie Phillips, *Daily Mail*)¹³

Het broeikas-effect, dat halverwege de negentiende eeuw voor het eerst is geconstateerd, is het fenomeen dat onze planeet van genoeg warmte voorziet om het leven hier mogelijk te maken. Peter Hitchens lijkt dit te hebben verward met door menselijke activiteiten veroorzaakte, zogenaamde ‘antropogene’ klimaatverandering. Maar dit weerhoudt hem er niet van zó zeker van zijn zaak te zijn dat hij vervolgt:

De opwarming van de aarde wordt waarschijnlijk veroorzaakt – rara, hoe kan dat nu? – door de zon. De temperatuur van de atmosfeer wordt door de NASA gemeten, en deze meetreeks laat de laatste 22 jaar nergens een stijging zien. Wél was er een opwarming tussen 1870 en 1940, toen er veel minder broeikasgassen waren dan nu. Dat deze feiten zo weinig bekend zijn komt puur en alleen doordat een zelfingenomen liefde voor ‘het milieu’ de nieuwe religie is geworden, compleet met eigen dogma’s. Waarom trappen we zo makkelijk in deze leugens?¹⁴

Als de atmosfeer voornamelijk uit waterdamp zou bestaan, zouden we niet zonder kieuwen kunnen. Maar Melanie Phillips staat stevig in haar schoenen als het op atmosferische natuurkunde aankomt, en durft daarom het volgende te beweren:

... de theorie die stelt dat de opwarming van de aarde geheel aan de mensheid te wijten is, is een gigantische zwendel,

gebaseerd op verkeerde computermodellen, slechte wetenschap en een anti-westerse ideologie... In de westerse landen geloven welwillende mensen in meerderheid je reinste leugens en propaganda.¹⁵

In eerste instantie dacht ik dat dit gebazel een typisch Britse afwijking was, en dat is het ook vast wel een beetje. Maar toen ik een reeks andere beweringen onderzocht, drong het tot me door dat de verhalen in de kranten niet zomaar door de journalisten zelf waren bedacht.

In tegenstelling tot de meeste anderen die in de media blijven betogen dat er geen klimaatverandering plaatsvindt, is (of was) David Bellamy, voormalig hoofddocent aan de universiteit van Durham, een wetenschapper. Hij was ook milieu-activist en een bekende en geliefde Britse televisiepresentator. Maar ergens in de eerste jaren van de nieuwe eeuw heeft hij voor zichzelf besloten dat er geen klimaatverandering plaatsvindt, zoals blijkt uit het volgende citaat uit een artikel in de *Daily Mail* in 2004, onder de titel: 'Klimaatverandering? Klinkklare onzin!'

Dat er een verband zou bestaan tussen het verbranden van fossiele brandstoffen en klimaatverandering is een mythe. Het is de hoogste tijd dat wereldleiders, hun wetenschappelijke adviseurs en alle milieulobbygroepen dit eindelijk gaan inzien.¹⁶

In april 2005 las ik in *New Scientist* een ingezonden brief van Bellamy.

Naar aanleiding van uw rapportage over klimaatverandering en smeltend ijs in de Himalaya wil ik erop wijzen dat de gletsjers in veel andere delen van de wereld niet slinken maar juist groeien... In werkelijkheid, zo toont het bewijsmateriaal aan dat doorgaans door de Kyotisten wordt verzwegen, nemen 555 van de 625 gletsjers die door de World Glacier Monitoring Service in het Zwitserse Zürich worden gevolgd sinds 1980 in omvang toe.¹⁷

Ik was verbijsterd door deze claim. Het was volledig in tegenspraak met alles wat ik ooit had gelezen over de ‘gletsjer massabalans’: de mate van groei of krimp. Ik belde daarom de World Glacier Monitoring Service, wgms, en citeerde de brief van Bellamy. ‘Dit is pure *bullshit*,’ was de reactie.¹⁸ ‘De meest recente studies laten ontegenzeggelijk zien dat het grootste deel van de gletsjers op aarde in omvang afneemt.’¹⁹

Maar Bellamy’s cijfers waren vast niet uit de lucht komen vallen, dus ik mailde hem over zijn bronnen. Na herhaaldelijk aandringen verklaarde hij de cijfers van de website www.iceagenow.com te hebben gehaald. Ik raad iedereen van harte aan deze site te bezoeken: het is een wonderlijk geval. Inderdaad stond daar alles te lezen wat Bellamy in zijn ingezonden brief naar voren had gebracht, waaronder ook de geciteerde cijfers – of iets wat daarop leek.

Sinds 1980 is meer dan 55 procent van de 625 gletsjers die door de World Glacier Monitoring Service in Zürich wordt gevolgd, in omvang toegenomen.^{*21}

Een andere bron die Bellamy noemde in zijn e-mail, was ‘het meest recente nummer van *21st Century Science and Technology*’.

Dit, zo ontdekte ik, is een uitgave van de Amerikaanse miljonair Lyndon Larouche. Deze Larouche beweert ondermeer dat de Britse koninklijke familie een internationaal drugskartel runt,^{22,23,24} dat Henry Kissinger een communistische spion

* Het is u misschien opgevallen dat, hoewel volgens Bellamy’s bron 55 procent van 625 gletsjers in omvang toeneemt, hij zelf een aantal van 555 noemt, oftewel 89 procent. Dit cijfer lijkt nergens anders voor te komen. Op een normaal Engelstalig toetsenbord zitten echter de ‘5’ en de ‘%’ onder dezelfde toets en als je de ‘%’ wilt aanslaan maar daarbij de ‘Shift’-toets niet goed indrukt, krijg je geen ‘55%’ maar ‘555’. Dit is de enige verklaring die ik kan vinden voor dit getal. Toen ik Bellamy hierover aansprak, gaf hij toe dat er een ‘probleem met de apparatuur’ was geweest.²⁰

is,²⁵ dat de Britse regering door joodse bankiers wordt gemanipuleerd,²⁶ en dat de moderne wetenschap een samenzwering is tegen het menselijk potentieel.²⁷ In 1989 werd hij wegens samenzwering, postfraude en belastingontduiking veroordeeld tot 15 jaar celstraf.^{28,29}

In *21st Century Science and Technology* werd voor de geciteerde cijfers geen bron opgegeven; maar dezelfde gegevens waren overal op het internet te vinden. Ze werden voor het eerst online gepubliceerd door het Science and Environmental Policy Project (SEPP), dat door een milieu-wetenschapper met de naam Dr S. Fred Singer wordt gerund. Na verschijning op zijn website – www.sepp.org – werden ze door verschillende andere groepen overgenomen, waaronder het Competitive Research Institute,³⁰ het National Center for Public Policy Research³¹ en de Advancement of Sound Science Coalition.³² Ze hadden ook in een artikel in de *Washington Post* gestaan.³³ Maar waar kwamen de aangehaalde getallen oorspronkelijk vandaan? Fred Singer voerde een vage verwijzing op:

een artikel dat in 1989 in *Science* is gepubliceerd.³⁴

Ik heb alle nummers van *Science* van dat jaar nagekeken, handmatig en ook elektronisch. Daarin ontbrak niet alleen elk spoor van dergelijke cijfers; in 1989 verscheen in het blad zelfs geen enkel artikel over het aangroeien of slinken van gletsjers. Overtuigd dat de gegevens pure onzin waren, liet ik het daarbij.

Nadat ik mijn bevindingen in *The Guardian* had gepubliceerd,³⁵ werd Dr S. Fred Singer echter door een van mijn lezers daarop geattendeerd:

Geachte professor Singer,

Wat is uw reactie op de stelling van George Monbiot, in het dagblad *The Guardian* van afgelopen dinsdag, dat u een niet-bestaande bron in een verder ongespecificeerde editie van *Science* hebt aangehaald als enige basis voor uw bewering dat de meeste gletsjers op aarde in omvang groeien?³⁶

Het antwoord van Singer was interessant, en onverwacht:

Monbiot is in de war – of liegt gewoon... hij heeft een levendige verbeelding die grenst aan het lasterlijke... Ik weet niets van een artikel dat in 1989 in *Science* zou zijn gepubliceerd. Dit is dezelfde Monbiot die samen met andere 'klimaatactivisten' in *Nature* (31 maart 2005) jammerden dat enkelen onder ons de indruk proberen te doen postvatten dat 'klimaatwetenschappers het diepgaand oneens zijn', terwijl – volgens hem – er een 'stevige' consensus bestaat met betrekking tot door de mens veroorzaakte klimaatverandering. Hij heeft blijkbaar een of ander goedje zitten roken.³⁷

Mijn correspondent schreef terug:

Geachte professor Singer,

Dank u voor uw prompte antwoord op mijn vraag. Uw uitspraken vond ik echter nogal raadselachtig... Toen ik met behulp van Google uw website www.sepp.org doorzocht, vond ik twee bladzijden waarop precies dezelfde bewering wordt gedaan als Monbiot aan u toeschrijft. Naar het schijnt, was hij noch in de war, noch loog hij... Kunt u alstublieft wat specifiekere zijn met betrekking tot het *Science*-artikel uit 1989? Het lijkt erg onwaarschijnlijk dat de WGMs de door u aangehaalde uitspraak zou hebben gedaan.³⁸

Deze keer antwoordde Singer op een wat minder agressieve toon: het betreffende bericht, zo schreef hij, was door zijn 'vroegere SEPP-medewerker Candace Crandall' op zijn website geplaatst en 'lijkt onjuist te zijn en is inmiddels aangepast'.³⁹ Dat hij met deze Candace Crandall getrouwd is, vertelde hij er niet bij. Bijna een jaar later, bij het schrijven van dit boek, bezocht ik opnieuw zijn website en vond daar de volgende alinea:

De World Glacier Monitoring Service in Zürich berichtte, in een artikel dat in 1989 in *Science* werd gepubliceerd, dat tussen 1926 en 1980 meer dan helft van de 625 berggletsjers in

de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie, IJsland, Zwitserland, Oostenrijk en Italië is geslonken. Na 1980 nam 55 procent van deze gletsjers echter in omvang toe.⁴⁰

Er was niets aan gewijzigd. Bovendien trof ik op de website van het SEPP – en andere sites waarop de cijfers over de zogenaamde toename van de gletsjers waren gepubliceerd – het overgrote deel van de belachelijke en misleidende aantijgingen aan die vervolgens in de pers werden geuit door David Bellamy, Peter Hitchens, Melanie Philipps, schrijver Michael Crichton en de meeste andere prominenten die bestrijden dat de huidige klimaatverandering aan menselijke activiteiten te wijten is. Het heeft er alle schijn van dat de door deze columnisten en schrijvers gebruikte ‘feiten’ en ‘statistische gegevens’ door de eerder aangehaalde groeperingen zijn verzameld en vervolgens verspreid. Deze groeperingen hebben daarnaast nóg iets gemeen: ze zijn allemaal gefinancierd door Exxon.*

ExxonMobil is het meest winstgevende concern ter wereld. In het derde kwartaal van 2005 haalde het bedrijf een kwartaalwinst van bijna 10 miljard dollar, het hoogste ooit geboekt.⁴¹ Exxon verdient het grootste deel van dat geld met olie, en heeft er meer bij te verliezen dan welk ander bedrijf ook als de oorzaak van klimaatverandering wordt aangepakt. Het volgende citaat geeft inzicht in Exxons benadering van dit vraagstuk:

Wanneer de bevolking zou geloven dat de wetenschappelijke discussie is gesloten, zou hun mening over mondiale opwarming navenant veranderen. In het klimaatdebat is het daarom essentieel dat u op het uitblijven van wetenschappelijke zekerheid blijft hameren.

Dit zijn niet mijn woorden. Ze zijn ook niet van Exxon afkomstig. Ze zijn afkomstig van politiek adviseur Frank Luntz,

* Hiermee wil ik geenszins suggereren dat Bellamy, Hitchens, Philipps of Crichton zelf ooit geld van Exxon hebben aangenomen.

die het advies tijdens de eerste tussentijdse verkiezingscampagne onder het presidentschap van George W. Bush meegaf aan activisten van de Amerikaanse Republikeinse Partij.⁴² Zoals we nog zullen zien zijn er vele plekken waar Exxon zich thuis voelt. Maar in andere opzichten heeft het bedrijf een probleem: het moet tegen een wetenschappelijk consensus opboksen die net zo sterk is als bij het algemeen geaccepteerd verband tussen roken en longanker, of HIV en AIDS.

Op de website www.exxonsecrets.org staat een lijst, samengesteld uit officiële gegevens uit Exxon-documenten, van 124 organisaties die geld van het bedrijf hebben aangenomen of die nauw samenwerken met organisaties die dat hebben gedaan. Met betrekking tot klimaatverandering zitten ze allemaal op dezelfde lijn: de resultaten van de klimaatwetenschap zijn tegenstrijdig, de wetenschappers verdeeld, en milieuactivisten oplichters, leugenaars of dwazen, en als regeringen het in hun hoofd zouden halen klimaatbeschermende maatregelen te nemen, brengen ze de wereldeconomie in gevaar voor niets anders dan een spookbeeld. Elke bevinding die deze organisaties niet zint, wordt door hen als '*junk science*', als pseudo-wetenschap, afgedaan. Elke bevinding die ze toejuichen noemen ze '*sound science*', ofwel solide wetenschap.

Onder de door Exxon gefinancierde organisaties is een aantal bekende websites en lobbygroepen, waaronder TechCentralStation, het Cato Institute en de Heritage Foundation. Op de lijst staan namen die de indruk wekken dat het om *grassroots*-burgerinitiatieven of academische instellingen zou gaan: bijvoorbeeld het Centre for the Study of Carbon Dioxide and Global Change, of de National Wetlands Coalition, het National Environmental Policy Institute en de American Council on Science and Health.⁴³ Enkele daarvan zijn overigens inderdaad burgerinitiatieven of academische instellingen – het Congress of Racial Equality en het Law and Economics Center van de George Mason University, bijvoorbeeld – maar ten aanzien van klimaatverandering stellen ze zich ongeveer net zo op als de andere door Exxon gefinancierde organisaties. Hoewel deze groepen allemaal in de Verenigde Staten zijn

gevestigd, worden hun publicaties over de hele wereld gelezen en geciteerd, en hun medewerkers worden steeds opnieuw geïnterviewd en aangehaald.

Door een groot aantal organisaties financieel te ondersteunen, draagt Exxon bij aan de valse indruk dat de twijfel aan klimaatverandering wijdverspreid zou zijn. Voor mensen die niet vertrouwd zijn met de wetenschappelijke praktijk van door vakgenoten beoordeelde artikelen in vaktijdschriften (de zogenaamde *peer review*), wekken de namen van deze instellingen en ‘instituten’ al gauw de indruk dat vele serieuze wetenschappers de consensus over de opwarming van de aarde in twijfel trekken.

Hiermee wil ik geenszins beweren dat de wetenschappelijke standpunten en stellingen die door deze groepen worden uitgedragen allemaal vals zijn. Ze gaan eerder selectief dan inventief te werk. Ze sporen één afwijkende studie op – zoals de ontdekking van de afkoeling van de troposfeer, die ik in het vorige hoofdstuk heb aangehaald, en die in verdraaide vorm door Peter Hitchens wordt gebruikt – en promoten deze dan uit den treure. Daar blijven ze mee doorgaan, ook lang nadat een dergelijke bevinding door onderzoek is weerlegd. Ter illustratie: hoewel John Christy, de auteur van het artikel over de troposfeer, in augustus 2005 heeft toegegeven dat de cijfers niet klopten,⁴⁴ worden zijn oorspronkelijke bevindingen nog steeds door veel van deze groepen verspreid en voor het voetlicht gebracht, zoals een korte zoeksessie op het internet laat zien.

Hier blijft het echter niet bij. De voorzitter van Fred Singer's Science and Environmental Policy Project (Singer zelf is president) is ene Frederick Seitz. Seitz is een natuurkundige die in de jaren zestig president was van de Amerikaanse Academie van Wetenschappen. In 1998 heeft hij een document opgesteld dat bekend staat als de ‘Oregonpetitie’, een document waarnaar wordt verwezen door vrijwel iedere journalist die ooit heeft verkondigd dat klimaatverandering een mythe is.

Deze petitie luidt als volgt:

Wij roepen de Verenigde Staten op het verdrag over mondiale opwarming, dat in december 1997 in Kyoto, Japan, is opgesteld, te verwerpen, alsmede vergelijkbare voorstellen. De voorgestelde beperking van broeikasgassen kan schade aan het milieu toebrengen, de vooruitgang van wetenschap en techniek in de weg staan, en het welzijn en de gezondheid van de mensheid schaden.

Er zijn geen overtuigende wetenschappelijke bewijzen dat de door mensen veroorzaakte uitstoot van kooldioxide, methaan of enig ander broeikasgas verantwoordelijk is, of in de nabije toekomst verantwoordelijk zal zijn, voor een catastrofale opwarming van de aardse atmosfeer, noch voor een ontwrichting van het aardse klimaat. Er zijn bovendien solide wetenschappelijke aanwijzingen dat een stijging van de atmosferische concentratie kooldioxide veel heilzame gevolgen heeft voor de natuurlijke milieus van planten en dieren op aarde.⁴⁵

Iedereen met een academische graad kon de petitie ondertekenen. Ze zat als bijlage bij een door Seitz geschreven brief met de kop 'Beoordeling van onderzoek betreffende aanwijzingen voor mondiale opwarming':

Hierbij treft u een beoordelingsverslag aan van acht pagina's over het onderwerp 'mondiale opwarming' en een petitie in de vorm van een antwoordkaart. Wij vragen u dit materiaal rustig door te lezen.

De Verenigde Staten staan op het punt een internationaal verdrag te accepteren dat grenzen zou stellen aan het gebruik van energie en technologieën die gebaseerd zijn op kolen, olie, aardgas en diverse andere organische verbindingen.

Dit verdrag berust naar onze mening op een verkeerde voorstelling van zaken. Onderzoeksgegevens met betrekking tot klimaatverandering tonen niet aan dat het menselijke gebruik van koolwaterstoffen schadelijk is. In tegendeel: er zijn sterke aanwijzingen dat een verhoogde atmosferische concentratie van kooldioxide juist voordelig is voor het milieu. ... Frederick Seitz, oud-president, Nationale Academie van Wetenschappen.⁴⁶

Hoofdauteur van de in deze brief van Seitz genoemde ‘beoordelingsverslag’ is een christen-fundamentalist die Arthur B. Robinson heet. Hij is nooit ergens als klimaatwetenschapper in dienst geweest.⁴⁷ De medeauteurs van Robinsons verslag zijn afkomstig uit zijn eigen organisatie, het Oregon Institute of Science and Medicine, en het George C. Marshall Institute, een club die sinds 1998 630.000 dollar van ExxonMobil heeft ontvangen.⁴⁸ De drie medeauteurs zijn de 22-jarige zoon van Arthur Robinson⁴⁹ en twee mensen die bij het George C. Marshall Institute werkten.^{50,51} De voorzitter van het George C. Marshall Institute was Frederick Seitz.⁵²

In het document staat het volgende te lezen:

Naarmate meer kolen, olie en aardgas worden gebruikt om grote aantallen mensen over de gehele aarde te voeden en uit de armoede te tillen, zal er meer kooldioxide in de atmosfeer terechtkomen. Dit zal de gezondheid, levensduur, welvaart en productiviteit van alle mensen helpen waarborgen en verbeteren... Door het stijgende kooldioxideniveau leven wij in een milieu dat steeds rijker is aan planten en dieren. Onze kinderen zullen kunnen genieten van een Aarde met weelderiger planten- en dierenleven dan die waarmee we nu zijn gezegend. Dit geweldige en onverwachte geschenk hebben we te danken aan de Industriële Revolutie.⁵³

De tekst was in hetzelfde lettertype en formaat gedrukt als artikelen in de *Proceedings of the National Academy of Sciences*, het tijdschrift van de organisatie waarvan Frederick Seitz ooit president was – waar hij even daarvoor zijn lezer nog op had gewezen.

Kort na de lancering van de Oregonpetitie liet de Amerikaanse Nationale Academie van Wetenschappen de volgende verklaring uitgaan:

De Raad van de Nationale Academie van Wetenschappen maakt zich zorgen over de verwarring die is ontstaan door een petitie die middels een brief van een oud-president van deze

Academie wordt verspreid... Deze petitie is verspreid te samen met een opinieartikel uit *The Wall Street Journal* en een manuscript dat qua opmaak vrijwel identiek is aan de wetenschappelijke artikelen die in de *Proceedings of the National Academy of Sciences* worden gepubliceerd. De Raad van de NAW wil hierbij duidelijk stellen dat de Nationale Academie van Wetenschappen niets met deze petitie te maken heeft en dat het manuscript nooit in de *Proceedings of the National Academy of Sciences* of enig ander door vakgenoten beoordeeld wetenschappelijk tijdschrift is gepubliceerd. De petitie is niet in overeenstemming met de conclusies van door deskundigen van deze Academie opgestelde rapporten.⁵⁴

Maar het was al te laat. Seitz, het Oregon Institute en het George C. Marshall Institute hadden inmiddels tienduizenden exemplaren van de petitie verspreid en zij was massaal op het internet overgenomen. Ongeveer 17.000 mensen met een academische graad ondertekenden de petitie, waarvan de overgrote meerderheid geen klimaatwetenschappelijke achtergrond heeft. Er is keer op keer naar verwezen – door David Bellamy, Melanie Phillips en de anderen – als een petitie ‘van klimaatwetenschappers’. Op de door Exxon gefinancierde websites wordt het gepresenteerd als ‘bewijs’ dat er onder wetenschappers geen overeenstemming over klimaatverandering bestaat.

Onder klimaatwetenschappers en milieuactivisten is dit verhaal inmiddels al langer bekend, maar het meest opzienbarende dat uit mijn onderzoek naar deze zaak naar voren kwam, is dat de industriecampagne om antropogene klimaatverandering te ontkennen niet door Exxon is geïnitieerd, noch door enige andere onderneming die direct betrokken is bij de handel en productie van fossiele brandstoffen. Nee, daarvoor is tabaksfabrikant Philip Morris uiteindelijk verantwoordelijk.

In december 1992 heeft het Amerikaanse Milieubeschermingsagentschap, EPA, een 500 bladzijden tellend rapport uitgebracht met als titel: ‘Gezondheidseffecten van passief roken met betrekking tot de luchtwegen’. Hierin werd gesteld dat:

...wijdverbreide blootstelling aan omgevingstabaksrook (OTR) in de Verenigde Staten ernstige en omvangrijke gevolgen heeft voor de volksgezondheid.

Bij volwassenen: het is bewezen dat OTR bij mensen longkanker veroorzaakt; in de VS leidt dit onder niet-rokers jaarlijks tot ongeveer 3.000 sterfgevallen aan deze ziekte.

Bij kinderen: er is een oorzakelijk verband aangetoond tussen blootstelling aan OTR en een verhoogd risico op aandoeningen aan de lagere luchtwegen, zoals bronchitis en longontsteking. Het rapport schat het aantal baby's en peuters tot achttien maanden dat aan OTR gerelateerd aandoeningen heeft op 150.000 tot 300.000.⁵⁵

Zonder het massale proces tegen de Amerikaanse tabaksfabrikanten om schadevergoeding te eisen, waren we nooit te weten gekomen wat hierop volgde. In 1998 werden de concerns echter gedwongen hun interne documentatie vrij te geven en op het internet te zetten.

Binnen twee maanden had Philip Morris, de grootste sigarettenfabrikant ter wereld, een strategie ontwikkeld om met het rapport over passief roken af te rekenen. In februari 1993 stuurde Ellen Merlo, vice-president voor concernzaken, een brief naar William I. Campbell, president-directeur van Philip Morris, waarin zij haar plan uiteenzette:

Ons allerbelangrijkste doel is het EPA-rapport in diskrediet te brengen... Het is tevens ons doel te verhinderen dat een passief rookverbod door staten en steden, of door ondernemingen, wordt ingesteld.⁵⁶

Hiertoe had zij het PR-bedrijf APCO ingehuurd. Het door hen uitgebrachte advies was door haar als bijlage aan de brief toegevoegd. Daarin waarschuwde APCO dat

Hoe sterk hun argumentatie ook moge zijn, woordvoerders van de industrie zijn over het algemeen niet altijd de meest vertrouwenwekkende of geloofwaardige boodschappers.⁵⁷

De strijd tegen een passief rookverbod moest dus in verband worden gebracht met andere mensen en andere kwesties. Volgens APCO moest Philip Morris de indruk wekken dat deze strijd werd gevoerd door een *grassroots*-beweging, die spontaan door verontruste burgers was opgericht om 'overregulering' tegen te gaan.⁵⁸ Daarbij zouden de gevaren van tabaksrook moeten worden afgeschilderd als de zoveelste 'ongegronde vrees', zoals verontrusting over pesticiden en mobiele telefoons.⁵⁹ APCO was daarom met een voorstel gekomen ter oprichting van

een nationale coalitie die tot doel heeft de media, overheidsvertegenwoordigers en het algemene publiek te informeren over de gevaren van 'pseudo-wetenschap'. Deze coalitie zal zich richten op de betrouwbaarheid van door de overheid uitgevoerde wetenschappelijke studies, de risicoanalysemethoden die daarbij worden gebruikt, en misbruik van belastinggeld. Na oprichting van genoemde Coalitie zullen prominente leden de media direct benaderen via bezoeken aan redactieraden, het schrijven van opinieartikelen, en het informeren van welgekozen volksvertegenwoordigers in dito staten.⁶⁰

APCO zou voor oprichting van de coalitie zorgen, de doelstellingen formuleren en 'de voorbereiding en plaatsing van opinieartikelen in sleutelmarkten ter hand nemen', Hiervoor had APCO 150.000 dollar nodig als eigen honorarium en 75.000 dollar ter bekostiging van de coalitie.⁶¹

Zoals blijkt uit een memo van APCO aan Philip Morris, had deze fake-basisbeweging in mei 1993 inmiddels een naam: *The Advancement for Sound Science Coalition*, afgekort TASSC.⁶² Uit andere brieven bleek dat men erop hamerde 'ervoor te zorgen dat TASSC van diverse kanten input krijgt',⁶³ dat 'het tabaksvraagstuk met andere, meer "politiek correcte" producten wordt geassocieerd', en dat wetenschappelijke studies die het roken in een kwaad daglicht stellen in verband worden gebracht met 'ruimere vragen met betrekking tot overheids-onderzoek en -regulering', waaronder:

- mondiale opwarming
- opslag van kernafval
- biotechnologie.⁶⁴

APCO zou beginnen met

een intensieve wervingscampagne onder prominenten uit bedrijfsleven en industrie, wetenschappers, ambtenaren en andere individuen met belangstelling voor het bevorderen van het gebruik van solide wetenschap.⁶⁵

In september 1993 had APCO al een ‘Plan ter Publieke Lancering van TASSC’ opgesteld.^{66,67} Deze medialancering zou niet

in Washington DC of de top-mediamarkten van de VS plaatsvinden. Wij stellen daarentegen voor een reeks agressieve, decentrale activiteiten te organiseren in enkele welgekozen lokale en regionale markten verspreid door het land. Met deze aanpak: ...

– mijdt men cynische journalisten van de grote media: minder analyse c.q. aanvechting van TASSC-stellingen.⁶⁸

Door alle media-aandacht, zo hoopte het PR-bedrijf, zou TASSC ‘als nationale basisbeweging op de kaart worden gezet’.⁶⁹

Voor het geval de media lastige vragen zouden stellen, stuurde APCO een door Philip Morris geconcipeerde lijst met antwoorden rond.⁷⁰ De eerste vraag luidde:

Is het niet zo dat TASSC als een soort mantelorganisatie door Philip Morris is opgericht?

A: Nee, helemaal niet. Als groot bedrijf is PM verbonden aan tal van zakelijke, wetgevende en beleidsorganisaties op nationaal, regionaal en statelijk niveau. PM heeft wel aan TASSC bijgedragen, net als allerlei andere groeperingen en bedrijven overal in het land.⁷¹

De vijfde vraag luidde:

Op welke beleidsterreinen zou TASSC zich volgens u moeten richten?

A: Het is niet aan ons om voorstellen te doen met betrekking tot de onderwerpen die TASSC wel of niet onderzoekt; het gaat om een onafhankelijke organisatie die ongetwijfeld naar eigen goeddunken te werk zal gaan.⁷²

De overeenkomsten, qua taalgebruik en werkwijze, tussen dit initiatief van Philip Morris en de activiteiten van de organisaties die door Exxon worden gesponsord, zal u niet zijn ontgaan. Beide lobby's gebruiken dezelfde terminologie – die door de PR-adviseurs van Philip Morris blijkt te zijn bedacht. 'Pseudo-wetenschap', of *junk science*, stond voor onderzoek dat door vakgenoten is beoordeeld en waarin een verband is aangetoond tussen roken en kanker en andere ziektes, terwijl 'solide wetenschap', of *sound science*, de geijkte term moest worden voor door de tabaksindustrie gesponsorde studies die volhielden dat een dergelijk verband nog niet was bewezen.⁷³ Beide lobby's beseften dat het in twijfel trekken van de wetenschappelijke consensus de beste strategie was om de nieuwe wetgeving tegen te houden. Zo stond er in een memo van tabaksfabrikant Brown & Williamson te lezen:

Ons product heet twijfel, omdat dit de beste manier is om de concurrentie aan te gaan met het 'feitenmateriaal' dat in de hoofden van het algemene publiek bestaat. Daarnaast is het de beste manier om een controverse tot stand te brengen.⁷⁴

Beide bedrijfstakken deden hun best zich van hun eigen campagnes te distantieren, daarbij de indruk wekkend dat het spontane bewegingen waren van goed opgeleiden of gewone burgers 'aan de basis'.

Maar er zijn nog verdergaande overeenkomsten. TASSC, de door Philip Morris opgerichte 'coalitie', was de eerste en ook de grootste door het bedrijfsleven gesponsorde organisatie die het bestaan van klimaatverandering ontkende. Ze heeft meer

schade berokkend aan de campagne om daaraan een halt toe te roepen dan welke andere instantie dan ook.

Precies volgens de aanbeveling van oprichters APCO, benaderde TASSC andere organisaties voor fondsen. Tussen 2000 en 2002 ontving ze 30.000 dollar van Exxon.⁷⁵ De door TASSC bekostigde website⁷⁶ – www.JunkScience.com – is het belangrijkste verspreidingspunt geweest voor vrijwel elke variant van ontkenning van klimaatverandering die een weg naar de reguliere media heeft gevonden. Hoewel de gletsjergegevens door Fred Singer op het web zijn geplaatst, zijn ze door JunkScience.com aan het grote publiek uitgedragen. Tot op de dag van vandaag staan ze er nog te lezen.⁷⁷ Hier worden milieuactivisten op één lijn gesteld met nazi's, communisten en terroristen. Er worden beschuldigingen in onze richting geslingerd die veel meer op deze groepering zelf van toepassing zijn: op de website wordt bijvoorbeeld gesteld dat zij de strijd aanbinden met 'foutieve onderzoeksgegevens en -analyses die ten dienste staan van bijzondere, vaak verborgen, agenda's'.⁷⁸ Ik ben de tel kwijtgeraakt van het aantal correspondenten dat mij, bij het in twijfel trekken van de menselijke bijdrage aan klimaatverandering, naar deze site verwezen.

De website wordt onderhouden door een zekere Steve Milloy, die in Washington DC als lobbyist voor diverse concerns heeft gewerkt.^{79,80} Hij heeft de JunkScience-website in 1996 opgericht.⁸¹ Volgens de eerder aangehaalde documentatie werd hij in maart 1997 tot hoofddirecteur van TASSC benoemd.⁸² In 1998, zo legt hij in een memo aan zijn medebestuurders uit, werd zijn website al door TASSC gesponsord.⁸³ Hij en zijn 'coalitie' ontvangen nog steeds geld van Philip Morris. Een intern document van februari 1998 laat zien dat TASSC in 1997 200.000 dollar van het tabaksconcern ontving.⁸⁴ Het budgetverslag van Philip Morris over 2001 maakt melding van een betaling van 90.000 dollar aan Steve Milloy.⁸⁵ Altria, het moederbedrijf van Philip Morris, geeft toe dat Milloy tot tenminste eind-2005 nog onder contract bij het bedrijf werkte.⁸⁶

Deze Milloy heeft het ver geschopt. Onder brieven, bovenaan internet-artikelen, als ingang bij wetenschappelijke databestanden: overal waar studies over passief roken in diskrediet worden gebracht staat zijn naam te lezen. Het is hem zelfs gelukt tot het gerenommeerde *British Medical Journal* door te dringen: daar vond ik een ingezonden brief van zijn hand waarin hij beweert dat bepaalde door het tijdschrift besproken studies 'de hypothese niet staven dat het roken door moeders c.q. passief roken tot een verhoogd kankerrisico onder baby's leidt'.⁸⁷ In 2004 ontving hij van TASSC 126.000 dollar voor het werk van vijftien uur per week.⁸⁸ Op zijn adres staan nog twee andere organisaties ingeschreven: het Free Enterprise Education Institute en het Free Enterprise Action Institute,⁸⁹ die respectievelijk 10.000 en 50.000 dollar van Exxon hebben ontvangen.⁹⁰ De secretaris van het Free Enterprise Action Institute is een zekere Thomas Borelli.⁹¹ Borelli was als directielid bij Philip Morris verantwoordelijk voor de betalingen aan TASSC.⁹²

Milloy schrijft voor Fox News ook een wekelijkse column over 'pseudo-wetenschap'. Zonder zijn persoonlijke belangen erbij te vermelden, heeft hij deze column als platform gebruikt om studies die de medische gevolgen onderbouwen van andermans tabaksrook en het bestaan van klimaatverandering af te kraken.^{93,94,95,96,97} Zelfs nadat Fox News op de hoogte was gebracht van het feit dat hij door Philip Morris en Exxon werd betaald,⁹⁸ bleef hij in dienst, zonder dat lezers over zijn belangen werden geïnformeerd. Nog steeds wordt hij door Fox als volgt omschreven:

Steven Milloy is uitgever van JunkScience.com en CSRWatch.com. Hij is *junk science*-deskundige, een voorvechter van vrij ondernemerschap en als wetenschapper verbonden aan het Competitive Enterprise Institute.⁹⁹

Het briefhoofd van TASSC maakt melding van een achtkoppig bestuur.¹⁰⁰ Drie van de leden daarvan werken volgens Exxon-secrets.org voor organisaties die geld van Exxon ontvangen.

Eén daarvan is Frederick Seitz, de man die de Oregonpetitie opstelde en de voorzitter van Fred Singers Science and Environmental Policy Project.

In 1979 werd Seitz door tabaksfabrikant RJ Reynolds als vaste adviseur aangesteld.¹⁰¹ Daar werkte hij in elk geval tot 1987¹⁰² tegen een jaarlijks honorarium van 65.000 dollar.¹⁰³ Hem werd de beslissing toevertrouwd welke medische onderzoeksprojecten door het bedrijf werden gesponsord¹⁰⁴ en hij keerde jaarlijks miljoenen dollars uit aan Amerikaanse universiteiten.¹⁰⁵ Deze financiering, zo laat een door de bestuursvoorzitter van RJ Reynolds verstuurd memo zien, diende om 'de kritiek tegen sigaretten te weerleggen'.¹⁰⁶ Uit een ongedateerde aantekening in het Philip Morris-archief blijkt dat het bedrijf met behulp van TASSC een 'Seitz-symposium' plande waar Frederick Seitz een lezing zou houden voor '40 tot 60 wetgevers'.^{107,108}

Ook S. Fred Singer had connecties met de tabaksindustrie. In maart 1993 stuurde APCO een memo aan Ellen Merlo, de vice-president van Philip Morris, die het PR-bedrijf vlak daarvoor opdracht had gegeven de strijd met het Amerikaanse Milieuagentschap EPA aan te gaan.

Zoals u weet, werken we samen met Dr Fred Singer en Dr Dwight Lee, schrijvers van artikelen over respectievelijk pseudo-wetenschap en luchtkwaliteit binnenshuis. Als bijlage vindt u kopieën van betreffende artikelen die door de heren Singer en Lee zijn goedgekeurd... Met Dr Singer hebben we het voorstel van Ellen besproken om aan het artikel over pseudo-wetenschap een meer persoonlijk getinte inleiding te geven, maar hij blijft erbij dat dit niet bij zijn stijl zou passen. Wij zouden het op prijs stellen als u deze artikelen zou willen beoordelen en ons zo snel mogelijk wil laten weten of u daarover opmerkingen of vragen hebt.¹⁰⁹

In zijn artikel, met als titel 'Pseudo-wetenschap bij het EPA', stelde Singer dat

De meest recente ‘crisis’ – omgevingstabaksrook – is van alle kanten bekritiseerd als zijnde de meest stuitende verdraaiing van wetenschappelijke bewijsvoering tot nu toe.¹¹⁰

Volgens Singer had het Milieuagentschap in haar rapport over passief roken, zich genoodzaakt gezien ‘met de gegevens te joemelen’. Dit was hetzelfde rapport waarvan Philip Morris en APCO hadden besloten dat het in diskrediet moest worden gebracht, een maand voor Singer zijn artikel schreef.

In een andere memo onthulde APCO dat het met Fred Singer de mogelijkheden heeft besproken een internationale beweging te organiseren die de doelstellingen van TASSC onderschrijft.¹¹¹

Ik heb er geen aanwijzingen voor gevonden dat Fred Singer of zijn organisaties geld van Philip Morris hebben aangenomen. Maar veel van de andere clubs die door Exxon zijn gesponsord en die hebben geprobeerd het bestaan van klimaatverandering te ontkennen hebben wél geld van dit tabaksconcern ontvangen.¹¹² Daaronder bevindt zich een aantal van de bekendste ‘denktanks’ ter wereld: het Competitive Enterprise Institute, het Cato Institute, de Heritage Foundation, het Hudson Institute, het Frontiers of Freedom Institute, de Reason Foundation en het Independent Institute, alsmede het George Mason University’s Law and Economic Center.¹¹³ Ik vraag me automatisch af of het ‘conservatieve’ gedachtegoed in de Verenigde Staten ook elementen bevat die *niet* door de concerns zijn bedacht en gefinancierd.

Voordat ik met deze materie werd geconfronteerd, dacht ik dat alle verwijten, beledigingen en hoongelach die dergelijke lieden over milieuactivisten uitstortten uit persoonlijke motieven waren ontstaan: dat ze echt een hekel aan ons hadden en dat ze een geldschietter hadden gevonden die hen hielp hun gevoelens te uiten. Nu besef ik dat ze hun talenten gewoon hebben uitverkocht.

Toch worden ze overal in de Engelstalige media serieus genomen. In juli 2004 organiseerde de BBC bijvoorbeeld een internetdebat dat als volgt werd aangekondigd:

Vraag het aan de deskundigen: hoe ziet de toekomst van klimaatverandering eruit? ... Uw vragen worden beantwoord door Michael Meacher, ex-milieuminister, en Dr S. Fred Singer, specialist op het gebied van mondiale klimaatverandering.¹¹⁴

In het BBC-debat werd een niet-wetenschapper tegenover een wetenschapper geplaatst, waardoor de ‘specialist op het gebied van mondiale klimaatverandering’, Dr Singer, vanzelf meer gezag kreeg, ook al heeft hij de laatste twintig jaar nauwelijks publicaties op zijn naam staan. De BBC verkoos hem boven duizenden andere milieuwetenschappers met betere geloofsbrieven omdat haar redactieraad meende dat het debat zich vooral afspeelt tussen mensen die beweren dat klimaatverandering plaatsvindt en mensen die beweren dat het niet zo is. Het publiek werd in zijn overtuiging gesterkt, ondanks diverse pogingen van de Royal Society om hen van het tegenovergestelde te overtuigen, omdat Fred Singer en Steve Milloy samen met anderen deze indruk hadden gewekt door hun veelvuldige verschijning in de mediaspotlights. Het hele verhaal hield zichzelf in stand.

Tot het midden van 2005 leek het dat de BBC geen debat over klimaatverandering kon organiseren of er werd een van de door Exxon gesponsorde ontkenners bij gehaald om te beweren dat klimaatverandering niet plaatsvindt. Bij slechts één gelegenheid vertelde de BBC dat de door haar uitgenodigde ‘deskundige’ door een oliemaatschappij werd betaald.¹¹⁵ Je zou met recht kunnen stellen dat, door hun belangen onvermeld te laten, de BBC het concern stiekum gratis zendtijd heeft verschafte. De BBC lijkt inmiddels te beseffen hoe zeer ze ‘door deze mensen bij de neus is genomen’ (zoals één van de leidinggevende mensen aldaar mij vertelde). Maar in de Verenigde Staten en Australië worden de Exxon-deskundigen nog steeds als serieuze wetenschappers gepresenteerd. Zo is Steve Milloy bijvoorbeeld op CNN, ABC, MSNBC, de Amerikaanse National Public Radio en de meeste grote programma’s van het Fox News-netwerk verschenen.¹¹⁶

Ook door politici worden ze serieus genomen. In 2003 heeft James Inhofe, de Republikeinse senator voor Oklahoma, in de Senaat een toespraak gehouden met als titel ‘De wetenschappelijke onderbouwing van klimaatverandering’. Hier enkele citaten:

De bewering dat klimaatverandering door menselijke uitstoot zou worden veroorzaakt, is gewoon niet waar en heeft geen solide wetenschappelijke onderbouwing.

Kooldioxide veroorzaakt geen catastrofale rampen – het zal voor ons milieu en onze economie zelfs gunstig zijn.

...Als je alle hysterie en angst en pseudo-wetenschap van dit moment beziet, bekruipt me het gevoel dat ‘antropogene klimaatverandering’ het grootste volksbedrog is in de geschiedenis van de Verenigde Staten.¹¹⁷

Hoe kwam hij daarbij? Omdat hij naar eigen zeggen met ‘de topwetenschappers in dit land’ had gesproken, die hij vervolgens opnoemde. Bovenaan de lijst stond Dr S. Fred Singer. Verder werden Frederick Seitz opgevoerd, de twee medewerkers van het George C. Marshall Institute die het door Seitz verspreide ‘bedoordelingsverslag’ hadden geschreven, en acht anderen die voor organisaties werkten die door Exxon werden gesponsord.¹¹⁸ Inhofe bleef tot 2007 voorzitter van het Senaatscommissie voor Milieu en Openbare Werken.

In 2004 heeft het tijdschrift *Harpers* een uitgelekte memo gepubliceerd van Myron Ebell, van het Competitive Enterprise Institute, gericht aan Phil Cooney, stafchef van de Raad voor Milieukwaliteit van het Witte Huis. Het Competitive Enterprise Institute heeft in totaal meer dan 2 miljoen dollar van Exxon ontvangen.¹¹⁹ In 1997, het enige jaar waarover ik documentatie heb kunnen vinden, heeft het instituut van Philip Morris 125.000 dollar ontvangen.¹²⁰ Uit de memo van Ebell bleek dat het Witte Huis en het instituut de handen ineen hadden geslagen om een door het Milieuagentschap opgesteld rapport over klimaatverandering in diskrediet te

brengen. Aan het hoofd van het EPA stond toen Christine Todd Whitman.

Beste Phil,

Bedankt voor je telefoontje waarin je om assistentie vroeg... Zoals ik je vertelde, hebben we vanochtend besloten alles in het werk te stellen om kritiek te pareren, door het EPA ervan te beschuldigen een wel érg onafhankelijke koers te hebben geveren. Mij dunkt dat de lui van EPA de meest voor de hand liggende zondebok zijn, en we kunnen alleen maar hopen dat de betreffende zondebok (of -geit) een zo hoog mogelijke functie heeft. Ik heb diverse interviews gegeven en daarin met klem gesteld dat de President alle neuzen in dezelfde richting moet zien te krijgen. Misschien dat we morgen aanbevelen dat Whitman ontslagen moet worden.¹²¹

Later kwam *The New York Times* erachter dat Phil Cooney, een advocaat zonder wetenschappelijke opleiding, het Witte Huis was binnengeloodst vanuit het American Petroleum Institute, om de informatievoorziening over alles wat met klimaatwetenschap te maken had onder zijn hoede te nemen.¹²² Hij heeft aan een reeks wetenschappelijke rapporten gesleuteld, alle verwijzingen naar slinkende gletsjers eruit gehaald en zinnen toegevoegd die suggereerden dat er sprake van was dat wetenschappers ‘serieuze twijfels’ zouden hebben over klimaatverandering.¹²³ Toen deze onthullingen in de media verschenen, heeft hij ontslag genomen en een aanstelling bij Exxon aangenomen.¹²⁴

Dit olieconcern heeft directe toegang tot het Witte Huis. Op 6 februari 2001, zeventien dagen nadat George W. Bush de eed had afgelegd, stuurde A.G. (Randy) Rondol, senior-milieu-adviseur bij ExxonMobil, een fax aan John Howard, milieumbtenaar bij het Witte Huis.¹²⁵ Het eerste item was de rol van Robert Watson, hoofd van het Intergovernmental Panel on Climate Change, het IPCC. Er werd gesuggereerd dat deze een ‘persoonlijke agenda’ had, en de vraag werd gesteld:

Kan Watson thans op verzoek van de vs worden vervangen?¹²⁶

Het Witte Huis werd vervolgens gevraagd ervoor te zorgen dat de Verenigde Staten voortaan bij de discussies van het IPCC door ene Dr Harlan Watson zouden worden vertegenwoordigd.¹²⁷ Beide verzoeken werden gehonoreerd. De ene Watson werd ingeruild voor de andere, en tot op de dag van vandaag zorgt de laatste ervoor dat internationale klimaatconferenties steevast op de klippen lopen.

De door Exxon en Philip Morris gesponsorde ontkenners van klimaatverandering zijn vooral in de Verenigde Staten succesvol gebleken. Maar hun invloed is ook buiten de vs doorgedrongen – tot in Australië, Canada, India, Rusland en het Verenigd Koninkrijk toe worden hun argumenten eindeloos herhaald. In de zeven of acht jaar waarin urgente internationale besprekingen over klimaatverandering hadden moeten plaatsvinden, hebben ze het mediadebat gekaapt en de bestaande wetenschappelijke consensus voortdurend in twijfel getrokken, precies op het moment dat deze de grootste overtuigingskracht zou hebben gehad. Ze hebben hiermee meer dan genoeg waar geleverd voor het sponsorgeld. Je kunt mijns inziens zonder overdrijving stellen dat dankzij de inspanningen van deze bedrijfsmatige ontkenningsindustrie effectieve wereldwijde actie om klimaatverandering aan te pakken met enkele jaren is vertraagd.

Met dit betoog wil ik absoluut niet beweren dat de wetenschappelijke onderbouwing van klimaatverandering niet continu aan twijfel en kritiek onderhevig mag zijn, en evenmin dat milieuactivisten niet ter verantwoording mogen worden geroepen. Sterker nog, vooruitgang in de wetenschap komt alleen tot stand doordat de heersende opvattingen steeds opnieuw worden aangevallen. Mensen die campagne tegen klimaatverandering voeren hebben natuurlijk niet méér recht dan anderen om de fout in te gaan: als we het publiek misleiden, moeten we er niet vreemd van opkijken wanneer we ontmaskerd worden. Er is natuurlijk ook de menselijke behoefte

om te weten dat je je tijd niet aan het verspillen bent: je hebt er weinig aan je leven te besteden aan het bestrijden van een spookbeeld dat niet bestaat.

Maar de mensen die door Exxon zijn betaald zijn geen ‘klimaatseptici’, zoals zij zelf beweren. Ze voldoen niet aan de gangbare definitie van een ‘scepticus’:

Een zoeker naar de waarheid; een onderzoeker die zich nog geen definitief oordeel heeft gevormd.¹²⁸

Zij maken deel uit van een PR-machine die begint met een conclusie en vervolgens de argumenten erbij zoekt.

Evenmin wil ik de indruk wekken dat de politieke weerstand tegen het voeren van een klimaatbeleid zuiver en alleen door toedoen van deze mensen komt. De Amerikaanse regering bijvoorbeeld is ook zonder de hulp van Exxon in staat de internationale gesprekken over klimaatverandering te saboteren. Een van de redenen dat het de beroeps-klimaatontkenners zo goed is gelukt het mediadebat te beheersen, is dat het verhaal dat ze vertellen precies past bij wat mensen willen horen.

In één opzicht zit vrijwel iedereen, milieuvrienden en klimaatactivisten inclusief, in de ontkenningfase met betrekking tot klimaatverandering. We hebben ervoor gekozen te geloven we dat de doelstellingen die door enkele meer vooruitstrevende regeringen zijn geformuleerd een realistische strategie zijn om met het probleem om te gaan. Zo wil men bijvoorbeeld in Groot-Britannië de CO₂-uitstoot vóór het jaar 2050 met 60 procent verminderen. Dit geldt als een van de meest ambitieuze doelstellingen ter wereld.* Maar ook die doelstelling is, zoals ik in hoofdstuk 1 hopelijk heb duidelijk gemaakt, volstrekt ontoereikend. Toch doen de grote Britse milieuor-

* Nederland heeft nog geen doelstellingen geformuleerd voor het jaar 2050. Extrapolatie van de doelstellingen voor 2020 – 30% reductie – zou in de buurt kunnen komen van de doelen van Groot-Britannië (nvdv = noot van de vertaler).

ganisaties hun uiterste best, in de meeste van hun rapporten over klimaatverandering, aan te tonen dat deze doelstelling zonder enige wezenlijke economische achteruitgang kan worden gehaald. Maar of deze kan worden gehaald doet er niet toe – het is gewoon de verkeerde doelstelling. Niet één van deze organisaties heeft tot nu toe haar nek uitgestoken met het standpunt dat we onze uitstoot net zoveel moeten beperken als de wetenschap eist.

Sir David King, aangesteld als voornaamste wetenschappelijke adviseur aan de Britse regering, heeft op soms heldhaftige wijze mensen op de gevaren van klimaatverandering gewezen, en heeft daarvoor veel kritiek over zich heen gekregen. In een toespraak in oktober 2004 zei hij het volgende:

Waar ligt dan het punt waarop de Groenlandse ijskap gaat smelten? Volgens de laatste berekeningen zal dat zijn wanneer de temperatuur rondom de Groenlandse landmassa tot 2,7 graden Celsius boven het pre-industriële niveau is gestegen... Wat is dan het maximale CO₂-niveau dat we ons kunnen veroorloven zonder dat we deze theorie over het smelten van de Groenlandse ijskap op de proef hoeven te stellen? ... Vroeger zei ik 550 ppm, maar nu denk ik dat we hiermee het lot een beetje aan het tarten zijn. Dan gaat het om een concentratie van misschien 500 delen per miljoen waar we niet bovenuit mogen komen.¹²⁹

In september 2005 woonde ik in Londen een conferentie bij waar Sir David één van de sprekers was. Daar vertelde hij dat 550 delen CO₂ per miljoen een 'redelijke' doelstelling was om de atmosferische concentratie van dit broeikasgas te stabiliseren. Laat dat nu toevallig precies dezelfde doelstelling zijn als de Britse regering zich heeft gesteld. Het zou 'politiek onrealistisch' zijn, zo zei hij, om een grotere reductie te eisen.¹³⁰ Simon Retallack van het Institute for Public Policy Research nam het woord en herinnerde Sir David eraan dat het zijn plicht was, als hoofdregeringadviseur inzake wetenschappelijke aangelegenheden, voor de wetenschappelijke werkelijkheid in te staan

en niet de politieke. Volgens berekeningen van Retallack is bij 550 delen CO₂ per miljoen de kans dat we de mondiale temperatuurstijging tot 2° kunnen beperken hooguit 10-20%.¹³¹ Het antwoord van Sir David was simpel: als hij een lager plafond zou aanbevelen, zou hij bij de regering een deel van zijn geloofwaardigheid verspelen.

Ik denk dat veel mensen met hem meevoelen, in die zin dat als ze hun standpunt zouden laten bepalen door de wetenschap in plaats van de politiek, ze door niemand meer serieus zouden worden genomen.

Ik maak me echter het meest zorgen om het volgende. Wanneer de mensen in de rijke landen – inclusief de beter opgeleiden – langzamerhand de reikwijdte gaan inzien van wat de wetenschap ons probeert te vertellen, zal de ontkenning van klimaatverandering net zo achterlijk lijken als ontkenning van de Holocaust, of de bewering dat AIDS door rode bieten wordt genezen. Maar onze reactie is dat we van onze regeringen zullen eisen dat ze in actie komen, terwijl we gelijktijdig hopen dat ze dat *niet* doen. Wij willen, kortom, dat de overheid doet *alsof* zij handelt, waarmee we onszelf het morele genoegen verschaffen te *zeggen* waarop het staat, zonder dat we daadwerkelijk iets *doen*.

Waar ik vooral bang voor ben is dat dit in de meeste rijke landen tot de politieke partijen reeds is doorgedrongen. Dat ze inmiddels inzien dat we vergaande doelstellingen willen, maar dat we tegelijkertijd hopen dat deze niet worden gehaald. Dat ze weten dat we zullen morren over het falende beleid, maar net zo goed dat we niet in opstand zullen komen om versobering af te dwingen.

Dit is een deprimerende gedachte. Maar het sterkt mijn overtuiging dat we de noodzakelijke veranderingen zo pijnloos mogelijk moeten maken.